ISSN 0105-3736

Posthistoriske Meddelelser

23 - 1985/86

STEMPLER BREVE POSTAL DOKUMENTATION

INDHOLD:

Redaktionelt	70
Censur under krigen 1848 - 51.	71 - 81
Fra den østrigske feltposts historie (1864) af R. Josef Posch	82 - 84
Krigen i Norge 1940.	85
Tønder dagstempler 1920 ff. af Bo Bjerre Jakobsen	86 - 89
Posthornstempler fra Bramminge - Tønder Jb. af BBJ.	90 - 91
Nogle nye skibsbrevstempler	92 - 93
Umage censurstempler og - banderoler. Berlin og Hamburg 1941 - 42	94 - 95
Boghylden. (Estland håndbogen m.v.)	96 - 97
Noter.	98.

Posthistorisk Forlag

Tønder.

REDAKTIONELT.

Jeg må endnu en gang beklage den forsinkede udsendelse af "Posthistoriske Meddelelser". Da jeg i det tidlige forår skulle i gang med nr. 23, måtte jeg opgive at gennemføre det, da det blev nødvendigt, at jeg holdt min højre arm i ro et stykke tid. Resultatet blev, som De kan se, at det blev både sommer og efterår, før jeg kom i gang igen.

Samtidig må jeg meddele, at "Posthistoriske Meddelelser" ophører med at udkomme fra og med udgangen af 1986.

Siden jeg flyttede til Tønder, har jeg haft mindre og mindre tid til rådighed til filateli, og da jeg også har andre interesser (og forpligtelser) end filateli, har jeg besluttet, dels at ophøre med Posthistorisk Forlag og "Posthistoriske Meddelelser", samt realisere de fleste af mine samlinger i de kommende år.

Begynder jeg igen at samle "posthistorie", bliver det nogle helt andre områder end hidtil.

Derimod vil jeg nok fortsætte med at arbejde med det ikke- filatelistiske aspekt af posthistorien.

Beslutningen betyder, at der desværre er arbejde, som jeg må efterlade ufærdigt. Jeg vil dog forsøge at afslutte visse ting fx. særstempelkataloget, muligvis et tillæg til PR-stempel-kataloget samt et tillæg til censurkataloget.

For at runde af vil "Posthistoriske Meddelelser" blive afsluttet med udsendelsen af nr. 25.

Udsendelsen af nr. 24 og 25 vil finde sted som et dobbeltnummer. Nr. 24 vil indeholde artikelstof, fx.censur under krigen 1864 (bl.a. i Kolding) og formodentlig en oversigt over Sønderborgs dagstempler og meget andet. Nr. 25 vil blive en indholdsfortegnelse og index til"Posthistoriske Meddelelser". Dette dobbeltnummer kan bestilles ved at indbetale kr 35.oo til giro 7 12 40 31, Posthistorisk Forlag, Viben 54, DK 6270 Tønder. Danmark.

De abonnenter, der af en eller anden grund ikke fornyer abonnementet, vil jeg benytte lejligheden til at takke for støtte i den tid, som er gået.

E. Menne Larsen.

RETTELSE til NR. 22.

Manglende åndsnærværelse betød, at Posthistoriske Meddelelser nr. 22 fik sidetal fra s. 1 - 36. Det skulle have været fra s. 33 - 70. Vær venlig at rette.

CENSUR UNDER KRIGEN 1848 - 1851.

AF E. MENNE LARSEN.

I POM nr. 18 gav jeg et par eksempler på censur, der var udøvet i krigen 1850. Der var dels tale om censur af militærbreve (feltposten), dels om mulig censur af civile breve i K a p p e l i Sydslesvig.

I det følgende skal jeg omtale yderligere et par eksempler på postcensur fra årene 1848 - 51.

Kun i et enkelt af de omtalte tilfælde har den (så vidt jeg kan se) efterladt materiale, der er tilgængeligt for private samlere.

I næste nummer af POM er det hensigten at omtale nogle eksempler på postcensur fra krigen 1864.

HUSUM AUGUST 1850.

Da den danske hær besatte Slesvig i 1850 blev de sydlige amter,Gottorp, Hütten og Husum, landskaberne Stapelholm og Ejderstedt samt nogle adelige godsdistrikter, erklæret i belejringstilstand med forbud mod at stå i forbindelse og brevveksling med oprørerne. (Bek. 27. juli 1850).(1).

Efter at hæren havde besat H u s u m den 6. august 50 dukkede der i den tyske presse flere meddelelser op fra Husum, som hæren mente kunne skade dens sikkerhed. (Faktisk eksisterede der i juli (og august ?) en hemmelig slesv.-holstensk stafetforbindelse: Rendsborg - Husum - Bredsted - Tønder). Samtidig verserede der i byen rygter " som vare byggede paa opmuntrende Breve fra de Bortflygtede" slesvig-holstenske embedsmænd (bl.a. den tidl. amtmand Kaup) til deres tilbageblevne koner og børn, der også skal have sendt meddelelser til mændene.

Resultatet blev,at bykommandanten beordrede disse kvinder og deres børn (ialt 56 personer + ca.10 tjenestepiger) til at forlade byen. Militæret stillede transport til rådighed til Flensborg. Herfra blev de sejlet til København, hvor myndighederne ikke var underrettet om noget.

Efter ankomsten til hovedstaden meddelte politiet dem, at de ikke måtte afsende eller modtage breve uden dettes viden. Kort efter blev de sendt videre til Lübeck.

Den postale side af episoden må undersøges nærmere. Det fremgår ikke af den eksisterende litteratur, om udvisningen skyldtes, at man havde opsnappet breve (sendt gennem postvæsenet eller ved hemmelig kurér) fra kvinderne til deres mænd eller omvendt - eller om den, (der vakte alt andet end begejstring hos de civile myndigheder), var en præventiv foranstaltning til sikring af hærens temmelig udsatte stilling i det sydvestlige Slesvig. (2).

SØNDERBORG 1849 - 50.

Ved våbenstilstanden i Malmø d. 26 august 1848 blev det bestemt, at Slesvig og Holstein skulle administreres af en Fællesregering bestående af 5 medlemmer valgt blandt hertugdømmernes "notabler",dvs. ansete mænd. To repræsentanter (for Holsten) skulle udpeges af Preussen (for det tyske forbund), 2 (for Slesvig) udpeget af Danmark samt en præsident. Hertil udpegedes holsteneren greve Carl Moltke.

Fællesregeringen kom aldrig til at fungere i denne form, idet de for Holsten udpegede repræsentanter nægtede at samarbejde med grev Moltke. De af Danmark udnævnte repræsentanter måtte blive på Als, der under hele krigen var på danske hænder. Her dannede de en lokalregering kaldet Immediatkommissionen - eller regeringskommissionen - senere: Overbestyrelseskommissionen for Als og Ærø m.v. Den var uden indflydelse på fastlandet.

I oktober blev der (med dansk medvirken) indsat en Fællesregering for Slesvig-Holstein på Gottorp. Den fik aldrig noget at sige på Als, da Danmark på grund af dens ensidige slesvig-holstenske politik ikke ville overdrage øen til den. 15 dec. blev Fællesregeringen ligefrem erklæret for oprørsk. (3).

Fra slesvig-holstensk sindede kredse på Als blev der sendt flere adresser til Fællesregeringen, bl.a. en fra Sønderborg med ca. 50 underskrifter. Det hed i denne, at man anså Fællesregeringen for den eneste retmæssige regering, og at man med længsel ventede på, at den ville udstrække sin virksomhed til Als etc. Adressen blev trykt i slesvig-holstenske blade - dog uden underskrifter. Den danske kommandant på Als anså indholdet for "en (på) fræk Maade" fremsatte "oprørske Anskuelser" og forlangte en undersøgelse og hårde straffe.

En politiundersøgelse bragte navnene på ca. 40 af underskriverne for dagen. Immediatkommissionen var i modsætning til militæret indstillet på at fare med lempe, da den frygtede repressalier mod underskrivere af danske adresser i Nordslesvig, men efter Generalkommandoens ønske blev adressens underskrivere dog sat under et vist polititilsyn med hensyn til korrespondance og rejser.

Kort før krigen blev genoptaget foråret 1849 blev en del af dem udvist fra Als, men fik lov at vende tilbage samme efterår. (4).

POSTKRIGEN I HUSUM FORÅRET 1850.

Den 25. august blev der (omend noget forsinket) i overensstemmelse med våbenhvileaftalen mellem Preussen og Danmark af 10.juli 1849 indsat en bestyrelseskommission for Slesvig. Den havde sæde i Flensborg. Samtidig blev Nordslesvig besat af 4.ooo mand svensk-norske tropper. Sydslesvig holdtes besat af Preus-

sen. Kommissionen etablerede uden større vanskelighed sin autoritet i Nordslesvig, hvorimod det overvejende tysksindede Sydslesvig i august og september protesterede, rebellerede og forjog kommissionens udsendinge og embedsmænd.

I løbet af september og oktober faldt der dog nogenlunde ro over gemytterne, uden at det betød,at bestyrelseskommissionen fik slået sin autoritet fast i Sydslesvig.

H u s u m blev undtagelsen, der bekræftede reglen. Her fik kommissionen med hjælp fra den lokale preussiske kommandant byen til at modtage den mod Flensborg-kommissionen loyale borgmester, Davids, i september. (5).

Da den slesvig-holstenske regering, statsholderskabet, der sad i K i e l, i marts / april 1850 atter greb ind i udviklingen og tilrev sig kontrollen med det administrative apparat i Sydslesvig, aftaltes det, at den daværende slesvig-holstensk sindede Husumer-postmester, Jensen, skulle sørge for, at Bestyrelseskommissionens post til Davids ikke kom denne i hænde.

Det gik ikke. Jensen blev afskediget og afsat. Som ny postmester konstituere redes fuldmægtig Lepper, der var danskorienteret.

Lepper sendte posten, der indgik til de slesvig-holstensk orienterede embedsmænd, der opholdt sig i Husum, således den (tidl.) amtmand, Kaup,til Davids. Denne post var camoufleret som betalte eller ikke-betalte privatbreve til forskellige dækadresser. Davids sorterede disse "privatbreve", der på håndskrift og form var genkendelige som breve fra statholderskabet,fra og sendte dem til Bestyrelseskommissionen i Flensborg.

Sagen var almindelig kendt, idet Kaup offentliggjorde et indlæg herom i det slesvig-holstensk orienterede blad, Altonaer Mercur, hvor Davids et par dage senere gav svar på tiltale, og forsikrede, at der ikke blev tilbageholdt egentlige privatbreve - kun breve vedrørende administrationen.

Også Flensborg postkontor sorterede i begyndelsen af juni en del breve med ulovligt valgmateriale fra statholderskabet fra og indsendte dem til Bestyrelseskommissionen.(6).

- - - - -

SLESVIG - HOLSTENSK CENSUR 1848 - 51.

I de tre år krigen mellem Danmark og Slesvig-Holstein varede, lukkede de slesv.-holstenske regeringer postforbindelsen til Danmark og forbød enhver forbindelse med kongeriget, når felttogene begyndte.

I 1848 nøjedes man i første omgang med at pålægge postkontorerne, at returnere de bekendtgørelser, der indgik fra Danmark som kgl. tjenestesager, til der afsendende postkontor, men allerede 14. dage senere (27.4.) blev de bestående postforbindelser med Danmark helt ophævet på grund af krigstilstanden. Den 1. maj forbødes enhver forbindelse mellem indbyggerne i Slesvig og Holsten og Danmark. Enhver der blev grebet i at overtræde forbuddet, skulle arresteres og føres til Rendsborg - en drakonisk forholdsregel, der hurtigt blev ændret, så den slags sager kunne behandles lokalt.

Først den 22. september 48, altså mere end tre uger efter våbenhvilen i Malmø, frigav Slesvig-Holsten forbindelsen med Danmark. Postforbindelsen over land blev dog først retableret den 10. januar 1949 og kun over Haderslev - Kolding (7).

Årsagen hertil må søges i den spændte diplomatiske situation. Selv om Danmark havde medvirket ved indsættelsen af Fællesregeringen var man alt andet end begejstret for denne (jfr. side 74).

I september 48 vedtog den slesvig-holstenske landsforsamling (valgt i sommeren 1848) en liberal grundlov for hertugdømmerne. I § 19 hed det, at brevhemmeligheden var ukrænkelig og kun kunne ske efter dommerkendelse. Endvidere kunne undtagelse anordnes i krigstider.

26. marts 49 indstilledes postforbindelsen med Danmark igen og en bekendtgørelse af 7.4. s.år forbød pånyal forbindelse med kongeriget. Grundlovens § 19 var den 31.3 ophævet for en tre måneders periode for Slesvigs og fæstningen Rendborgs vedkommende.

Våbenstilstanden i Berlin 10. juli 49 bestemte,at Slesvig skulle styres af den tidligere nævnte Bestyrelseskommission (se side 74). Statsholderskabet måtte - omend det skete under protest - trække sig tilbage til Kiel.

Da Bestyrelseskommissionen var indsat. 25 august blev forbindelsen mellem Slesvig og Danmark uden vanskeligheder genoprettet den 1. september. Forbindelsen mellem Slesvig og Holsten fra 4. September, men først fra slutningen af december s.år kunne der sendes dansk post til udlandet i transit gennem Holsten. (9)

Da det var klart for alle, at krigen med Danmark ville blive genoptaget efter at Preussen og Danmark havde sluttet fred i juli 1850, blev grundlovens § 19 ophævet for en tre-måneders periode for Slesvigs, fæstningerne Rendsborgs og

Friedrichorts vedkommende. Efter nederlaget ved Isted i juli md. gennemførtes en lignende lov for Holstens vedkommende. (3.8.50). (10)

Ved anordning af 18.7. 50 havde man forbudt al forbindelse med Danmark, hvilket åbenbart ikke hindrede, at der indgik breve fra Danmark til Holsten - tilsyneladende også ad andre end de sædvanlige kanaler. Fyens Avis af 16. aug. omtaler en episode fra Kiel, hvor breve fra Danmark til en der boende odenseaner blev beslaglagt. Avisen mener, at brevene var blevet spillet politikamret i hænde af personer på postkontoret i Lübeck - en påstand, der kan være rigtig eller falsk.

Den 23. august udsendte indenrigs- og finasdepartementet en rundskrivelse til samtlige politi- og postembedsmænd, hvori det blev påbudt, at alle forsendelser, der indgik fra Danmark skulle forelægges den stedlige politimyndighed, der hvis brevet kunne udleveres, skulle forsyne det med embedssegl eller -stempel, hvorefter postvæsenet kunne udlevere det. Politiet blev bemyndiget til at åbne mistænkelige breve. Skrivelsens tekst er aftrykt side 78f.sammen med en dansk oversættelse.

Ved lov af 5 okt. blev grundlovens § 19 sat ud af kraft for begge hertugdømmers vedkommende.(Det var dog kun en mindre del af Sydslesvig, der på dette tidspunkt kontrolleredes af statholderskabet). Loven fremhævede stærkt, at det var u b e t i n g e t f o r b u d t a t å b n e b r e v e h e m m e l i g t, hvorved man forstod en undersøgelse, der ikke viste klare tegn på, at forsendelsen havde været åbnet tjenstligt af en dertil bemyndiget person.

Suspensionen af § 19 blev vedtaget for 30 dage og forlænget igen d. 9. nov.

Den 11. januar besluttede landsforsamlingen at indstille krigen og kort efter begyndte demobiliseringen.

Den landværts postforbindelse mellem Holsten og Slesvig-Danmark blev dog ført genoprettet fra den 8. februar 51. En anordning af 7. februar meddelte, at kontrollen af post mellem Holsten på den ene side og Damark med det af Danmark besatte område i Slesvig på den anden side var ophørt. (11).

Sammenfatning.

Vi har med sikkerhed sige, at der ved en enkelt lejlighed, har været censur af den danske feltpost i 1850. Endvidere har enkeltpersoners post i visse tilfælde været underkastet politikontrol.

Den historiske litteratur og samtidige erindringer lader formode, at der i 1850 har eksisteret en vis postkontrol i de sydslesvigske distrikter, der var i belejringstilstand. Et afgørende bevis mangler dog endnu.

Fra slesvig- holstensk side, blev der hvert år udsendt forbud mod forbindelse med Danmark. Behandlingen af overtrædelser henhørte under politiet og de almindelige domstole. Først efter nederlaget ved Isted blev der udsendt en skrivelse, der påbød undersøgelse (ved politiet (eller militæret))for alle breve, der trods kommunikationsforbudet indgik fra eller skulle sendes til Danmark.

SLESVIG-HOLSTENSK RUNDSKRIVELSE AF 23. AUGUST 1850 VEDRØRENDE KONTROL AF POSTEN MELLEM DANMARK M.M. OG HOLSTEN.

Rundskrivelse af 23. august d.år. til samtlige politi- og postembedsmænd vedrørende kontrol med korrespondancen mellem hertugdømmerne Slesvig-Holsten (på den ene side) og kongeriget Danmark og de af danske tropper besatte distrikter (på den anden side).

Da anordningen af 18. juli d.år. vedrørende forbud mod forbindelse med kongeriget Danmark gør en kontrol med korrespondancen mellem indbyggere i hertugdømmerne Slesvig-Holsten og deres slægtninge, bekendte etc. etc., der opholder sig i kongeriget Danmark og de af danske tropper besatte områder nødvendig, så anordnes med henblik på at skabe en ensartet fremgangsmåde herved følgende:

§ 1. Alle fra Danmark og de af fjenden besatte slesvigske områder ankomne breve pakker, penge(forsendelser) etc. etc. skal af grænsepostkontoret, eventuelt af postkontoret, hvortil de indgår, på adressesiden med blår blæk tydeligt betegnes som breve "aus Dänemark" og derefter sendes til bestemmelsesstedet.

§ 2. Posthuset på bestemmelsesstedet skal overlevere alle på denne måde betegnede breve etc. etc. til den lokale politimyndighed med henblik på kontrol af overtrædelse af anordningen af 18. juli d.år. vedrørende forbud mod forbindelse med kongeriget Danmark.

§ 3 Har den lokale politimyndighed på grundlag af adressatens person og de øvrige omstændigheder, der fremgår af brevets etc. etc. ydre beskaffenhed, ingen betænkelighed ved en udlevering, så leverer den forsendelsen forsynet med dens embedssegl eller - stempel tilbage til postkontoret til udlevering.

Har man mistanke om en ikke tilladt forbindelse med fjenden, kan politiet enten selv åbne brevene etc. etc. eller i dets nærvær lade dem åbne af adressaten for at overbevise sig om, at indholdet ikke er fordægtigt eller gribe tjenstlig ind, hvis der konstateres en overtrædelse. I dette tilfælde må politimyndigheden sørge for, at adressaten betaler eventuel porto til postkontoret.

Bor adressaten udenfor den stedlige politimyndigheds distrikt, så kan denne med hensyn til afgørelsen om udleveringen henvise postkontoret til den politimyndighed, som adressaten hører ind under, idet den ved siden af sit segl eller stempel tilføjer ordene: "Vorzuzeigen bei (tit.)" (forevises for NN-myndighed).

Amtsblatt

für die Herzogthümer Schleswig-Holstein.

55ſtes Stück. Ausgegeben Kiel, den 28ſten Auguſt. 1850.

Inhalt.

IV. Departement des Innern

№ 181. Rundſchreiben an ſämmtliche Polizei- und Poſtbeamte, betreffend die Aufſicht über die Correſpondenz zwiſchen den Herzogthümern Schleswig-Holſtein und dem Königreiche Dänemark und den von Däniſchen Truppen beſetzten Diſtricten, vom 23ſten Auguſt d. J.

Perſonalien.

№ 181. Rundſchreiben an ſämmtliche Polizei- und Poſtbeamte, betreffend die Aufſicht über die Correſpondenz zwiſchen den Herzogthümern Schleswig-Holſtein und dem Königreiche Dänemark und den von Däniſchen Truppen beſetzten Diſtricten.

Da die Verfügung vom 1Sten Juli d. J., betreffend die Verſagung des Verkehrs mit dem Königreiche Dänemark, eine Beaufſichtigung der Correſpondenz zwiſchen Bewohnern der Herzogthümer Schleswig-Holſtein und ihren im Königreich Dänemark und den von Däniſchen Truppen beſetzten Orten ſich aufhaltenden Angehörigen, Bekannten ꝛc. ꝛc. erforderlich macht, ſo wird zur Herſtellung eines gleichmäßigen Verfahrens hiedurch verfügt, wie folgt:

§ 1.

Alle aus Dänemark und den vom Feinde beſetzten Gegenden des Herzogthums Schleswig eingehenden Briefe, Packete, Gelder ꝛc. ꝛc. ſind von dem Gränzpoſtamt, event. von dem Poſtamt, wohin ſie gelangen, mit blauer Dinte auf der Adreßſeite deutlich als Briefe „aus Dänemark“ zu bezeichnen, und darauf nach dem Beſtimmungsort zu ſpediren.

§ 2.

Die Poſtanſtalt des Beſtimmungsorts hat alle ſolchergeſtalt bezeichneten Briefe ꝛc. ꝛc. der Ortspolizeibehörde behufs der Controle über Contravention wider die Verfügung vom 1Sten Juli d. J., betreffend die Unterſagung des Verkehrs mit dem Königreich Dänemark, zu überliefern

§ 3.

Erachtet die Ortspolizeibehörde die Auslieferung nach der Perſönlichkeit des Adreſſaten und den ſonſtigen aus der äußern Beſchaffenheit des Briefes ꝛc. ꝛc. ſich ergebenden Umſtänden unbedenklich, ſo giebt ſie dieſelben, mit ihrem Amtsſiegel oder Amtsſtempel verſehen, dem Poſtamt zur Beſtellung zurück.

Bei obwaltendem Verdacht eines unerlaubten Verkehrs mit dem Feinde kann die Polizeibehörde die Briefe ꝛc. ꝛc. entweder selbst öffnen oder in ihrer Gegenwart durch die Adressaten öffnen lassen, um sich von der Unverdächtigkeit des Inhalts zu überzeugen, oder bei befundener Gesetzübertretung amtlich einzuschreiten. In diesem Falle hat die Polizeibehörde die Bezahlung des etwanigen Porto's an das Postamt durch den Adressaten zu veranlassen.

Wohnt der Adressat außerhalb des Amtsbezirks der Ortspolizeibehörde, so kann sie das Postamt hinsichtlich der Entscheidung über die Auslieferung an die dem Adressaten vorgesetzte Polizeibehörde verweisen, indem sie neben ihrem Siegel oder Stempel die Worte: „Vorzuzeigen bei (tit.)“ hinzufügt.

§ 4.

Briefe ꝛc. ꝛc. an Dänische Kriegsgefangene sind an die Commandantur ihres Detentionsortes (z. B. Glückstadt), Briefe ꝛc. ꝛc. an Schleswig-Holsteinische Militairpersonen an den Chef des Bataillons, Corps oder der sonstigen Militairabtheilung, welcher der Adressat angehört, zur weiteren Besorgung abzuliefern, welche für Berichtigung des etwanigen Porto's Sorge zu tragen, auch die nöthige Aufsicht in Beziehung auf verbotene Correspondenzen zu führen hat.

§ 5.

Nach Dänemark und von Dänischen Truppen besetzten Orten abzusendende Briefe dürfen von den Postanstalten nur dann befördert werden, wenn sie mit dem Amtssiegel einer inländischen Polizeibehörde versiegelt oder mit deren amtlichem Stempel versehen sind. Die Ortspolizeibehörden haben je nach den Umständen zu bestimmen, ob sie von der Unverdächtigkeit des Inhalts der ihnen vorgezeigten Briefe sich durch Einsicht derselben, durch eine schriftliche oder mündliche Versicherung des Absenders überzeugen wollen, oder ob sie je nach ihrer Kunde von der Person des Absenders oder Adressaten die Correspondenz für unverdächtig erachten.

§ 6.

Briefe ꝛc. ꝛc. Dänischer Kriegsgefangenen müssen mit dem Siegel der Commandantur ihres Detentionsorts, Briefe ꝛc. ꝛc. Schleswig-Holsteinischer Militairpersonen mit dem Amtssiegel oder Amtsstempel des Bataillons, Corps oder der sonstigen Heeresabtheilung, welcher sie angehören, versehen sein.

Kiel, den 23sten August 1850.

Die Departements des Innern und der Finanzen.

Boysen. Francke.

§ 4. Breve etc. etc. til danske krigsfanger skal afleveres til kommandanturen på det sted, hvor de er interneret (p.t. Glückstadt) til videre foranstaltning, breve etc. etc. til slesvig-holstenske militære afleveres til chefen for den bataljon, det korps eller anden militærafdeling, som vedkommende tilhører, hvilke foruden at drage omsorg for betalingen af eventuel porto, også skal føre den nødvendige kontrol med hensyn til forbudt korrespondance.

§ 5 Breve, der afsendes til Danmark og til områder besat af danske tropper, må kun ekspederes af postvæsenet, dersom de er forseglet med en indenrigsk politimyndigheds embedssegl eller forsynet med dens tjenestestempel. De lokale politimyndigheder må alt efter omstændighederne afgøre, om de vil lade sig overbevise om et dem forevist brevs ufordægtige indhold ved gennemsyn af dette, eller af afsenderens mundtlige eller skriftlige forsikring, eller om de ud fra deres kendskab til afsenderens eller adressatens person anser korrespondancens for ufordægtig.

§ 6 Breve etc. etc. fra danske krigsfanger må være forsynet med det segl, der anvendes af kommandanturen på interneringsstedet, breve etc. etc. fra slesvig-holstenske militære med embedsseglet eller -stemplet, der anvendes af den bataljon, det korps eller anden militær afdeling, som de tilhører.

Kiel den 23. august 1850.

Indenrigs- og Finansdepartementet. Boysen. Francke.

FRA DEN ØSTRIGSKE FELTPOSTS HISTORIE.

DEN ØSTRIGSKE FELTPOST 1864.

I sidste nummer af POM blev det nævnt, at jeg havde til hensigt at udsende et arbejde om den preussiske og østrigske feltpost i Danmark i 1864.

På det tidspunkt regnede jeg med at besøge Wien inden for en overskuelig fremtid og benytte opholdet der til bl.a. at undersøge noget kildemateriale. Wien-besøget - og dermed ovennævnte projekt - er imidlertid blevet udsat på ubestemt tid.

Jeg tager derfor atter emnet, den østrigske feltpost 1864, op her i POM og gengiver i det følgende et ældre, men herhjemme i dag vistnok et ret ukendt, arbejde om emnet, som synes at bygge på samtidige kilder.

Artiklen stod oprindelig i det (østrigske ?) tidsskrift "Die Postmarke". Det har ikke været muligt at finde dette og foretage en nyoversættelse. Jeg bringer derfor den danske oversættelse, der fremkom i det af afdøde frimærkehandler Aage Reddersen udgivne tidsskrift, "Den danske Filatelist", nr 2., 1926. Oversættelsen bringes uændret - dog med nogle kommentarer, da der i artiklen (eller oversættelsen) findes enkelte ujævnheder.

Desuden følger indledningsvis enkelte oplysninger om den østrigske opmarch mod Danmark.

(Ord, der i oversættelsen er trykt i kursiv, er her gengivet spatieret).

ØSTRIGSKE OPMARCH 1864.

o2 dec. 63	Det befales, at sætte brigaden Gondrecourt (5.677 mand, deraf 4.813 kombattanter) på krigsfod. Denne brigade stod i Böhmen. Efter nogle dages forløb blev yderligere mobiliseringer befalet. Feltmarshal, baron Gablenz,blev chef for det østrigske armékorps. Indtil videre var de østrigske tropper reserve for de tyske forbundstropper, der skulle besætte Holstein. (Eksekutionsstyrken).
17 dec. 63	Brigaden Gondrecourt afgår fra Böhmen.
21 dec. 63	" " ankommer til Hamburg, hvor den går i kvarter.
27 dec. 63	Der oprettes et østrigsk feltpostkontor (eller -ekspedition) i Hamburg.
31 dec. 63	De tyske eksekutionstropper har besat Holstein op til Ejderen.
16 jan. 64	Preussisk-Østrigsk note til Danmark vedrørende ophævelsen af Novemberforfatningen af 1863.
19 jan. 64	Ordre til Gondrecourt om at udgå af forbundsstyrken og rykke ind i Holstein.
22 jan. 64	Brigaden Gondrecourt kvarter i og omkring Neumünster.
25 jan. 64	De mobiliserede østrigske styrker overføres i de flg. dage til Hamburg via Böhmen og Breslau. De rykker ind i Holstein.
29 jan. 64	Gablenz tager Hovedkvarter i Bordesholm i Holstein.
o1 feb. 64	Indmarchen i Slesvig begynder.

FRA DEN ØSTRIGSKE FELTPOSTS HISTORIE.

FELTPOSTEN I KRIGEN MOD DANMARK I AARET 1864.

Sektionschef R. Josef Posch.
Østrigsk. ung. Generalpostdirektør a.D.
"Die Postmarke".

Efter Kong Frederik den VIIs Død, den 14. November 1863, underskrev hans Efterfølger Kong Christian d. IX den nye danske Forfatning, ved hvilken Slesvig indlemmedes under Danmark. Da det i det tyske Forbund var besluttet, at man ikke vilde anerkende en saadan Ordning, kom det som bekendt til Krigen mod Danmark.

Den 11. December 1863 meddelte det østrigske Krigsministerium Handelsministeriet, at Hans Majestæt havde besluttet at opstille et Armékorps, der skulle anvendes, saafremt de Forviklinger, der i Øjeblikket forelaa, skulde føre til Krig. Kanceliet betonede Nødvendigheden af, at der fulgte en Feltpostafdeling med Ekspeditionskontoret (1), idet man dog udtalte, at det vilde være tilstrækkeligt, naar Feltpostafdelingen formeredes med 3 Postembedsmænd og 1 underordnet Posttjenestemand. Formeringen af denne Afdeling skulde foregaa i Wien. Personalet skulde snarest designeres, saaledes at Afdelingen var i Stand til at afgaa med 3 Dages Varsel.

Handelsministeriet befalede den 15. December 1863 Formeringen af en Feltpostafdeling under Ledelse af Hr. Degen, idet man udtrykkelig bemærkede, at man indtil videre ikke oprettede nogen Feltpostekspedition. Den holstenske Feltpostafdeling blev i Tjenesteanliggender underlagt Postdirektionen i Prag. I tidligere Krige havde man oprettet "Feltpostkontorer" og "Feltpostekspeditioner". Betegnelsen "Feltpostafdeling" var ny og var indført for at være i Overensstemmelse med den nye Feltpostinstruktion, der var gennemført i Aaret 1861.

De mindre heldige Erfaringer man havde indhøstet under tidligere Krige, havde medført, at man i 1859 havde overvejet en Omorganisation af Feltposten. I 1861 udkom en Tjenesteforordning: " Organisationsbestemmelser og Instruktioner for den K.K. Feltpostafdeling", i hvilken der fandtes følgende Bestemmelser:

"Naar Mobilisering proklameres, oprettes et Hovedfeltpostkontor under Ledelse af en Feltpostdirektør; samtidig opstilles en Feltpostekspedition

(1) Begrebet "Ekspeditionskontoret" indføres noget brat i fremstillingen. Der kan være tale om et militært ekspeditionskontor ved armékorpset, som feltpostafdelingen var knyttet til --- Måske menes der en feltpostekspedition ? (Se det flg.) --- Forståelsen ville være lettere, hvis der i stedet for "Ekspeditionskontoret" havde stået"Ekspeditionskorpset".

ved de enkelte Armékorps. Saafremt Armékommandoen deler sig under Operationerne og Intendanturen forbliver i 2. Linie, skal der etableres en Ekspedition for Armékommandoen, som underlægges Generaladjudanten." (2).

Hovedfeltpostkontoret sorterede under Arméintendanten, og i postale Anliggender var det underlagt en bestemt Postdirektion, hvilken blev i hvert enkelt Tilfælde bestemt af Finansministeriet under hvilket Postvæsenet dengang sorterede. Ekspeditionerne var derimod underlagt Korpskommandanterne i militær Henseende, i postal Henseende underlagt Feltpostdirektøren.

Feltpostpersonalet havde kun Fordring paa Forplejning mod Betaling, hvorimod Kvarter ved Gennemmarcher blev tilstaaet Personalet i samme Omfang, som var gældende for de forskellige Militærenheder.

De nødvendige Heste og Vogne skulde tilvejebringes ved Armeens Foranstaltning og Militæret skulde ogsaa sørge for Forplejningen, Pasningen m.v. af dette Materiel. Endvidere var det besluttet for Fremtiden kun at anskaffe Vogne til Feltposten af en ensartet Model og forsyne samme med en ensartet Udrustning. Herved opnaaede man at komme ud over en Del af de Besværligheder, som navnlig under Krigen i 1859 havde været meget generende, hvor det kneb med at fremskaffe de til dette Brug egnede Vogne og Heste.

Med hensyn til P o r t o f r i h e d var det bestemt, at kun Militærpersoner fra Feldwebel og nedad kunde modtage ufrankerede Breve fra Feltpostkontorerne, herfra var dog undtaget anbefalede Breve. Privatbreve, der indleveredes til Feltpostkontoret skulde være frankerede, var de ikke det, blev de belastet med Strafporto efter almindelig gældende Regler og Beløbet afkrævedes Modtageren. Herfra var kun Militærpersoner fra Menige til Feldwebel fritaget, naar Brevene var forsynet med Afsenderens Navn og Grad paa Forsiden (3). Som Modtagelsesstempel kendes fra dette Felttog kun et enkelt Stempel med Indskriften "K.K. FELDPOST Nr. 1" paa de fintakkede Mærker af 1863 Udgaven (4).

Det synes, som om man har renonceret paa at opstille et Hovedfeltpostkontor,

---

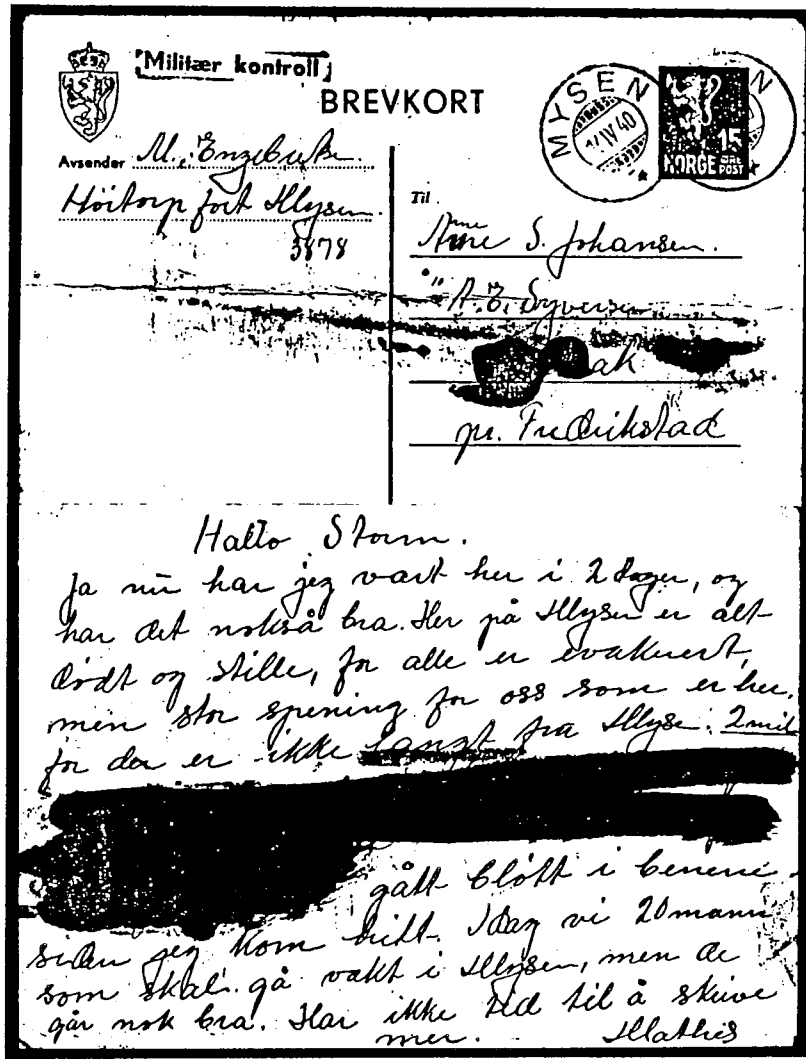
(2) Det afsluttende citationstegn (") er sat af ML, da det direkte citat synes at slutte her.
De følgende tre afsnit synes at være et referat af Tjenesteforordningen af 1861.

(3) Referatet af Forordningen af 1861 synes at slutte her.

(4) Ordet "Modtagelsesstempel" leder tanken hen paa "Ankomststempel". "Modtagelsesstempel" synes her at betyde: det stempel, der blev anvendt på den post, som feltpostkontoret modtog til ekspedition - dvs. dagstempel,
Som nævnt i POM nr. 22, side 5(37) benyttede den østrigske feltpost under krigen 1864 yderligere mindst et dagstempel ved et filialkontor.

(fortsættes i nr. 24).

KRIGEN I NORGE 1940.

Under den næsten 3 måneder lange krig i Norge i 1940 blev der i de områder, som var under norsk kontrol, anvendt censurstempler på brevposten. Nogle af disse har været omtalt i de filatelistiske tidsskrifter, men en samlet, systematisk bearbejdelse eksisterer vistnok ikke endnu. Materialet er sparsomt. Her vises et eksempel på militær censur af brevkort sendt af en soldat på Höitorp fort ved Mysen. Afsenderen har fortalt mere end censor har brudt sig om at læse - så kortet bærer tydelige spor af, at tuschpenslen har været i brug.

TØNDER DAGSTEMPLER 1920 FF.

AF BO BJERRE JAKOBSEN.

	Inskription:	Type:	Tilgang:	Første og sidst kendte:
1.	TØNDER	BRO II d	MUS 18 o4 74	13 o7 74 (BBJ) - kurserer.
2.	TØNDER (1)	BRO II b	TIL 20	18 11 20 (BBJ) - 27 o5 27 (EJN)
3.	TØNDER (1)	BRO II c -1		28 o9 29 (BBJ) - 16 o4 38 (AaK)(1)
				26 o9 42 (BBJ) - 11 o2 43 (BBJ)(2)
4.	TØNDER (1)	BRO II c -2		o5 o1 50 (BBJ) - 12 o8 52 (BBJ)(3)
5.	TØNDER (1)	BRO II c -3	MUS 26 o9 52	25 o4 53 (BBJ) - o9 o7 56 (BBJ)(3)
6.	TØNDER (1)	BRO II d -1	MUS o3 o9 56	24 o9 56 (BBJ) - 23 11 57 (BBJ)(4)
7.	TØNDER (1)	BRO II d -2	MUS 22 o7 57	27 o1 58 (BBJ) - o3 o6 69 (BBJ)(5)
8.	TØNDER (1)	BRO II d -3	MUS o8 o1 70	13 o5 70 (EJN) - 30 12 77 (BBJ)
9.	TØNDER (1)	BRO II d -4	MUS o7 o7 78	endnu ikke taget i anvendelse.
10.	TØNDER (2)	BRO II b -1	TIL 20	14 o8 20 (HAG) - o8 o7 29 (BBJ)
11.	TØNDER (2)	BRO II d -1		28 o3 31 (BBJ) - 13 o5 36 (BBJ)(6)
12.	TØNDER (2)	BRO II d -2		o4 o8 36 (EJN) - 17 o2 38 (BBJ)(7)
				o6 10 38 (BBJ) - o1 o5 39 (BBJ)(1)
13.	TØNDER (2)	BRO II d -3	GRA 18 o5 39	o7 12 45 (PE) - 18 o8 47 (BBJ)
14.	TØNDER (2)	BRO II c	MUS 16 o9 48	ét eksemplar kendes (BBJ)
15.	TØNDER (2)	BRO II d -4	MUS 22 o3 48	26 o3 49 (BBJ) - 27 o2 53 (BBJ)

(forts)

Noter:

(1) Stemplet kendes anvendt i de anførte to perioder.
(2) Stemplet renset og årstal 40 - 59 indsat 24 10 39.
(3) er anvendt med d-indstilling.
(4) afstanden T - R: 9.7 mm målt forneden.
(5) afstanden T - R: 10.5 mm målt forneden.
(6) stemplets mål: $24^3 - 14^2 - 7^2$.
(7) stemplets mål: $26^2 - 15 - 8^2$.

TØNDER DAGSTEMPLER.

1

2

3

4

5

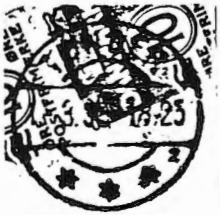
6

7

8

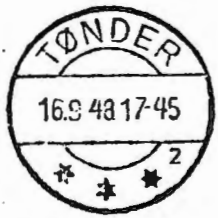
9

10

11

12

13

14

15

	Inskription:	Type:	Tilgang:	Første og sidst kendte:
16.	TØNDER (2)	BRO II d -5	MUS 14 06 53	08 06 53 (BBJ) - 03 04 54 (BBJ)
17.	TØNDER (2)	BRO II d -6	MUS 05 10 56	22 05 57 (AaK) - 18 08 59 (AaK)
18.	TØNDER (2)	BRO II d -7	MUS 28 12 59	09 02 60 (BBJ) - 11 10 60 (ML)
19.	TØNDER (2)	BRO II d -8	MUS 13 07 67	01 08 67 (BBJ) - 17 11 67 (BBJ)
				20 07 72 (EJN) - 08 12 77 (BBJ)
20.	TØNDER (2)	BRO II d -9	MUS 14 03 78	28 03 78 (BBJ) - kurserer.
21.	TØNDER (3)	BRO II d -1	MUS 22 04 55	10 10 56 (BBJ) - 06 07 67 (BBJ)
22.	TØNDER (3)	BRO II d -2	MUS 25 10 68	29 09 69 (ML) - 22 10 69 (ML)
23.	TØNDER * BESØG MARSKEN *			
		BRO VII c -1	TIL 01 04 38	01 04 38 (ML) - 21 09 38 (VN)
24.	do.	BRO VII c -2	GRA 19 04 39	26 05 39 (VN) - 22 09 42 (BBJ)
25.	do.	BRO VII c -3	GRA 09 02 43	19 02 43 (BBJ) - 29 11 45 (BBJ)
26.	do.	BRO VII d	GRA 22 01 46	03 09 47 (BBJ) - 23 03 49 (BBJ)
				22 08 50 (BBJ) - 22 09 50 (BBJ)

KASSETØMNINGSSTEMPLER FRA TØNDER.

Posthornstempler.

1.	Tønder Nord	Ia	Kendes kun som aftryk.
2.	TØNDER NORD (TØNDER)	Ib	25 04 32 (HK) - 06 05 36 (SJ)
3.	Tønder Øst (Tønder)	IIb	13 07 36 (HK) - 08 03 45 (HK)
4.	TØNDER ØST pr. TØNDER	IId	05 05 49 (HK) - 21 07 68 (MJ)

Linære stempler.

5.	Fra Daler Østerby	LIN		- 11 12 48 (BBJ)
6.	fra Møgeltønder	LIN	TIL 34	09 04 38 (BBJ) -
7.	Fra Møgeltønder	LIN	TIL 10 12 48	- 11 12 48 (AaK)

Noter:

(8) Stemplets mål: 28 - 14^1 - 7^3

(9) Stemplets mål: 27^2 - 14>14^1 - 7^3.

(10) Anvendes for tiden overvejende som ankomststempel.

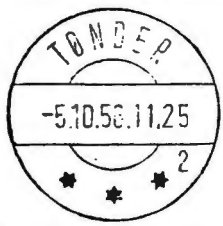
(11) Indsendt i febr. 51 iflg. Max Nørgaard i Frimærke Nyt 1,1952.

(12) Tønder Øst > Tønder Nord pr. 15. maj 1935.

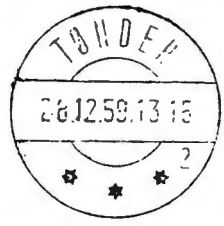
TØNDER DAG- OG POSTHORNSTEMPLER (FORTS).

16

17

18

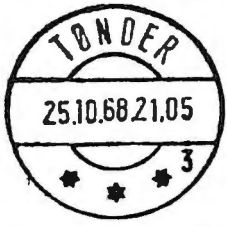
19

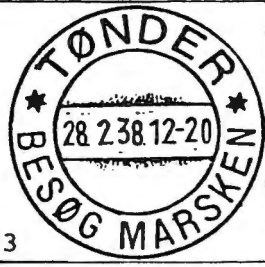
20

21

22

23

24

25

26

PHS 1

PHS 2

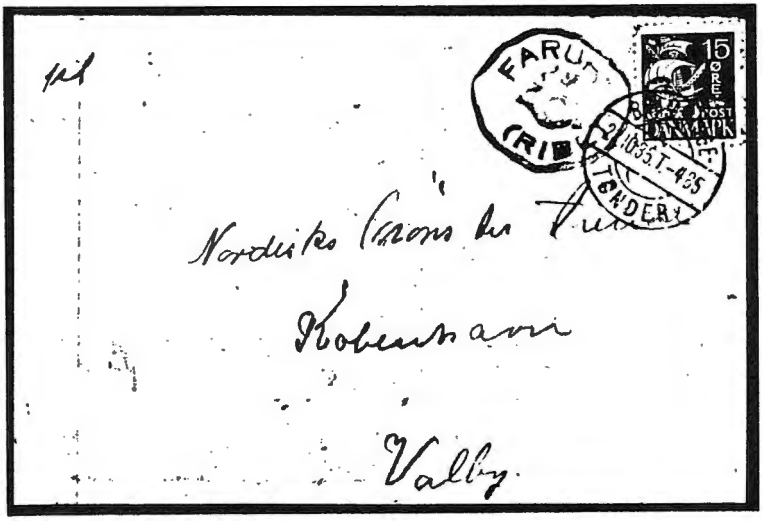
3

4

POSTHORNSTEMPLER FRA BRAMMINGE - TØNDER RUTEN.

	Inskription:	Type:	Første og sidst kendte:
1.	SEJSTRUP (GREDSTEDBRO)	I b	o9 11 32 (HM) - o1 o7 40 (HK)
2.	SEJSTRUP (RIBE)	II b	12 40 (HK) - o8 11 48 (HK)
3.	SEJSTRUP pr. GREDSTEDBRO	II d	o1 o4 49 (BBJ) - 20 o3 55 (BBJ)
4.	FARUP	I a -1	13 10 24 (Mus) - 26 10 25 (BBJ)
5.	FARUP	I a -2	kendes kun som aftryk.
6.	FARUP (RIBE)	I b	11 o8 27 (BBJ) - 20 12 37 (HK)
7.	FARUP (Ribe)	II b	24 o8 38 (HM) - o2 o7 48 (Eis).
8.	FARUP pr. RIBE	II d	o4 o4 49 (ML) - 20 o2 57 (Eis).
9.	Brøns	I a	ukendt
10.	VISBY (VISBY JYLL.).	I b	o3 o4 32 (SJ) - 29 o3 46 (HK)

Posthornstemplet FARUP (RIBE) deformeret (oktober 1935)

Litteratur:
Foruden den i noterne nævnte er benyttet:
Stempelkatalogudvalget: Danske brevkassetømningsstempler; NFT 6,1972 & 1,1973.
Jan Bendix: Rutebilsstempler; Posthistorisk Tidsskrift 3. 1986.
Aage Kabell: Tønder-Stempler 1848 - 1976. Kystvej udstillings katalog. 1976 Tillæg.
For lån af materiale takker jeg: Thorkild Andersen, P. Engelbrecht, H.A. Grubich, Lars Jørgensen, E. Menne Larsen, Ejsing Nielsen, Vagn Nielsen, RINFRIM, Odense. Illustrationsmaterialet er dels fra Postmuseets samlinger, dels fra egen samling. (BBJ).

LINÆRE TØNDER-STEMPLER.

fra Møgeltønder

Fra Daler Østerby

Fra Møgeltønder

POSTHORNSSTEMPLER FRA BRAMMINGE - TØNDER JB.

PHS 1.

2

3

4.

5.

6

7.

8..

9.

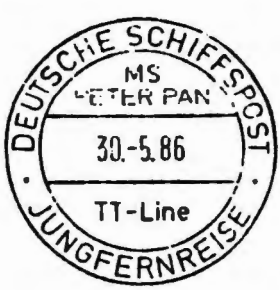
SKIBSBREVSTEMPLER M.M.

2.

NAVIRE

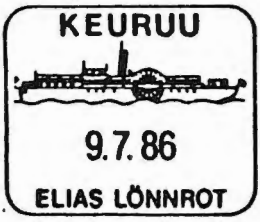
3.

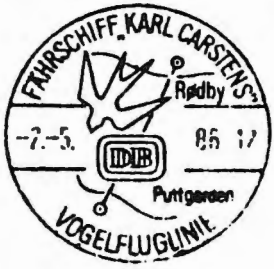
4.

5.

6.

7.

8

9

NOGLE NYE SKIBSBREVSTEMPLER M.M.

1) Gedser - Warnemünde ruten fejrede 27 5 86 100 års jubilæum. Sydfalsters Frimærkeklub fremstillede erindringskuverter, der blev afsendt fra den østtyske færge. Frimærket blev derfor stemplet med skibsbrevstemplet: FRA * WARNEMUNDE * Særstemplet blev anvendt som sidestempel.

2) Også DDR markerede jubilæet med et særstempel. Iflg. mine oplysninger var der ikke megen publicity omkring brugen af det - muligvis var det ikke færdigt til tiden ?

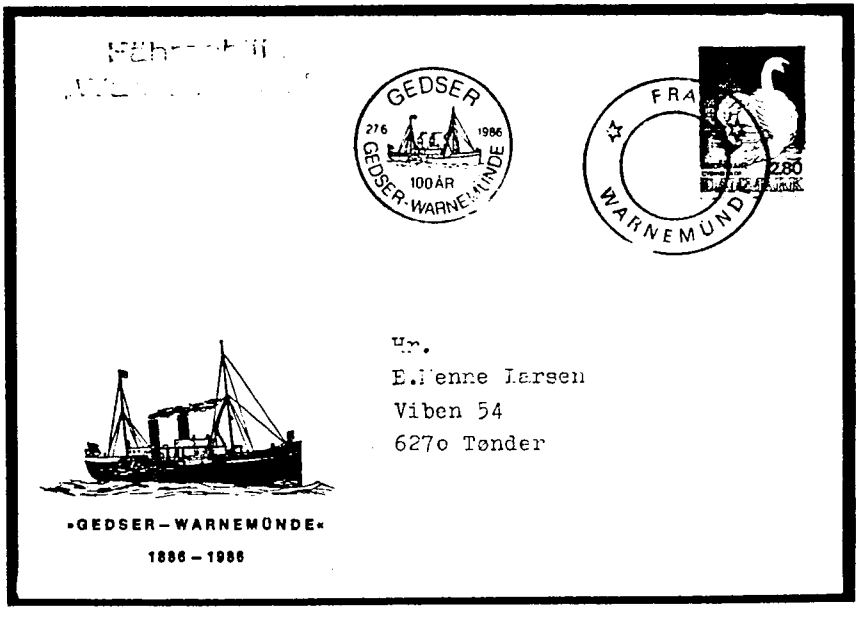
3) DDR-færgen FS SASSNITZ fra ruten Sassnitz - Trelleborg er taget ud af drift og solgt. Den har i nogle år anløbet Rønne om sommeren. Skibsbreve med DDR frankering er blevet stemplet med Rønne dagstempel og skibsstemplet NAVIRE

4) På TT-linens rute: Travemünde - Trelleborg er der blevet indsat en ny færge med det gamle navn PETER PAN. Der findes et skibsstempel ombord. Svensk og vesttysk frankering er mulig.

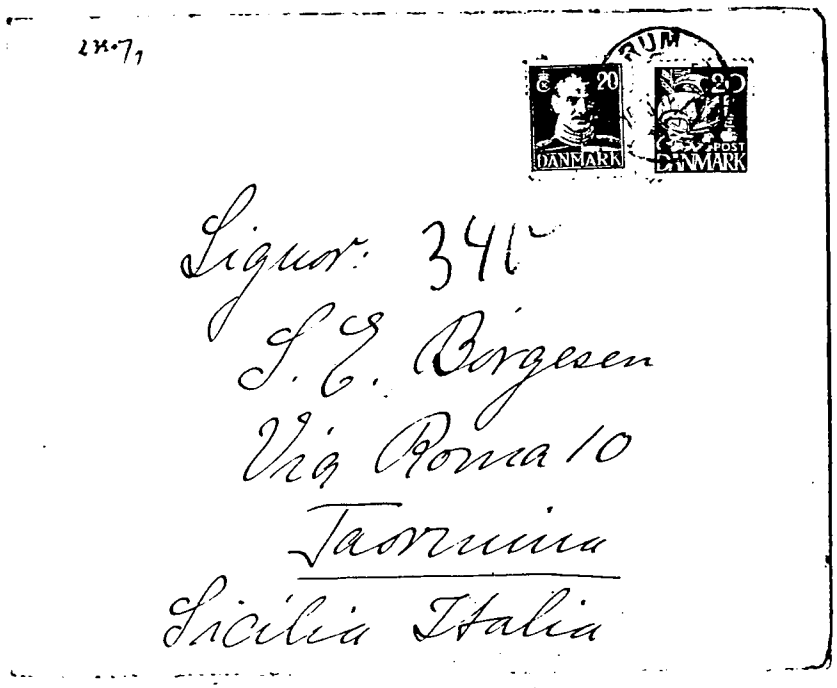
5) På de finske søer sejler om sommeren forskellige færger og turistbåde. Post afsendt ombord på SS SUOMI og MS SUOMETAR, der begge har Jyväskyla som hjemsted, stemples med et særligt dagstempel.

6) Det samme gælder for post afsendt ombord på hjuldamperen ELIAS LÖNNROT, der har hjemsted i Keuruu. Stemplerne anvendes i sommerperioden.

7) På Fugleflugtslinien blev der den 1. juni 86 indsat en ny vesttysk færge KARL CARSTENS. Der findes et skibsstempel ombord, som i tegning og type er identisk med de skibsstempler, der i en årrække har været anvendt ombord på de vesttyske færger mellem Puttgarden og Rødby. Forsendelser, der ønskes afstemplet kan være frankeret med vesttyske (eller Berlin) eller danske frimærker. Ved præsentationsture i nordtyske havne benyttedes ofte særstempler fx.i Hamburg (fig.8). Premièredagen 1.6. markeredes med et stempel i Puttgarden.(fig. 9).

UMAGE CENSURSTEMPLER OG -BANDEROLER. BERLIN OG HAMBURG 1941 - 42.

Brev fra Farum til Taormina, Sicilien, 15.10(?), 42. via Berlin.

Illustrationen viser en kuvert sendt fra Farum, Danmark 15.10(?). 42 til Taormina på Sicilien. Brevet har passeret censuren i Berlin, og er blevet behandlet som transitpost. På forsiden er der foruden de sædvanlige censorpåtegninger (øverste venstre hjørne) noteret tallet "340" (med blåkridt).

På bagsiden (se flg. side) censurstemplet, Riemer B - 7a, der blev anvendt i Berlin på transitpost i perioden maj 42 til marts 43.

Det er især banderolen (Riemer C - 55), der er (filatelistisk !) bemærkelsesværdig i denne sammenhæng, idet den er med indexbogstavet "c", der dækkede over Kölner-censurkontoret.

Hvordan den er havnet i Berlincensuren, om det er en decideret fejllevering eller en midlertidig anvendelse i en akut mangelsituation, er det umuligt at udtale sig om.

(forts.)

En lignende "blandingscensur" kendes fra H a m b u r g. I Arbeitsgemeinschaft Zensurposts Rundbrief 48/1985 omtaler A. Klabes et par breve henhv. fra Radebeul 2 til Danmark 4. aug. 41 og fra Danmark til Stuttgart i febr. 42.

Begge breve har passeret censuren i Hamburg, hvor de er stemplet med censurstemplet Riemer F - 6.

Banderolen er i begge tilfælde med indexbogstav "o", altså bestemt til brug i Oslo (Riemer O-50).

A. Klabes gør - vel nok med rette - opmærksom på, at anvendelsen af Oslobanderolen i Hamburg må have været sporadisk, da den formodentlig ellers ville have været omtalt for længst. Det samme gælder vel for "c" banderolens anvendelse i Berlin.

Kender læserne andre eksempler på "blandingscensur" med umage stempler og banderoler hører redaktionen gerne nærmere.

EML.

Bagsiden af brevet Farum- Toarmina 15.10(?).42 med Berlin- transitcensurstempel (Riemer B 7a) og Kölner-banderolen (Riemer C - 55).

(Samling: Bo Bjerre Jakobsen).

BOGHYLDEN.

EESTI -

ESTONIA. PHILATELY & POSTAL HISTORY. HANDBOOK. CATALOGUE.
ESTLAND. PHILATELIE UND POSTGESCHICHTE. HANDBOOK. KATALOG.

AF VEMBOLA HURT & ELMAR OJASTE.

786 SIDER. TRYKT PÅ GLITTET PAPIR. INDBUNDET I KUNSTLÆDER. (1986)
PRIS: 600 SV. KR. -- 4.445 ILLUSTRATIONER OG 25 KORT.

FÅS VED INDBETALING AF BELØBET TIL EFUR FÖRLAGET.
S - 133 00 SALTSJÖBADEN. SVERIGE. SVENSK GIRO 487 55 32 - 5.

Dette blads læsere har allerede stiftet bekendtskab med det arbejde, der skal præsenteres i det følgende, idet der i et par af de foregående numre har været bragt artikler om det estiske jernbanepostvæsen (bureauerne) i perioden 1918 - 44, som stammer fra dette værk.

Beslutningen om udgivelsen af denne håndbog blev truffet i 1982, idet Estland-samlerforeningerne i Sverige og USA gik sammen om projektet. Heldur Alver og Elmar Ojaste skulle udarbejde manuskriptet. H. Alver døde under arbejdet, der blev overtaget af Vembola Hurt, som har stået for afsnittene om frimærker og helsager, mens Elmar Ojaste har taget sig af det posthistoriske.

Man har naturligvis ikke kunnet få et arbejde som dette færdigt på 4-5 år, hvis der ikke havde eksisteret en række forarbejder, man har kunnet bygge på, som fx. årbogen Eesti Filatelist. Men selv med dette rygstød har der været tale om en kæmpeindsats til varig glæde - først og fremmest for alle samlere af Estland - dernæst for alle der er filatelistisk eller mere alment posthistorisk, filatelistisk orienteret. De kan nu finde alle væsentlige oplysninger samlet på ét sted.

Et kort indholdsresumé. På det filatelistiske felt katalogiseres alle Estlands frimærkeudgaver som selvstændig stat, endv. lokal- og div. besættelsesudgaver. Ved hvert mærke gives oplysninger om kendte varianter. Priserne angives for ubrugt, brugt og på brev (i USA dollars). Afsnittet afsluttes med omtale af ikke-postale velgørenhedsmærker og fantasiudgaver.

De posthistoriske afsnit, der optager resten af bogen (s. 259-752) behandler, så vidt jeg kan se, alle filatelistiske aspekter af posthistorien, inkl. aftryk fra private frankeringsmaskiner, internationale svarkuponer, (hvornår hører vi mon noget om de danske svarkuponer ?), postale identitetskort - men naturligvis

først og fremmest de store internationale samleområder: luftpost, skibspost, togpost og feltpost. Portosatser og dagstempler lige fra de ældste, der blev indført i svensketiden og anvendt 1708 - 10, til stemplerne,der var i brug under den tyske okkupation 1941-44,er katalogiserede. Det samme gælder for landets sær- og reklamestempler. De sidste var håndstempler, der blev anbragt bag på kuverterne (på postkort på forsiden). Teksten reklamerede for almennyttige formål,fx. Bekæmp alkoholismen, eller for nationale og kulturelle begivenheder. Der fandtes naturligvis også tekst-maskinstempler. De er katalogiserede i sammenhæng med de manuelt benyttede dagstempler.

Håndbogens sidste afsnit (s. 717 - 52) er viet postcensuren. Det er struktureret efter tid og myndighed.

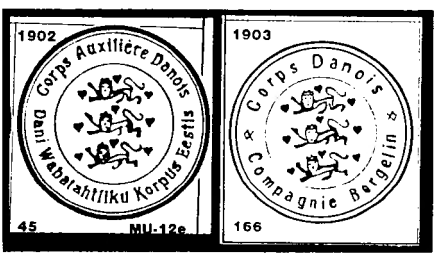
Teksten er engelsk/ tysk, og bogen slutter derfor med en ordbog over de hyppigst forekommende filatelistiske udtryk: engelsk - fransk - tysk - svensk og estisk. Naturligvis er der også en indholdsfortegnelse.

Der er tale om et monumentalt værk, en håndbog af høj kvalitet, hvor der som en selvfølge er henvisning til den literatur, som man bygger på. Et sådant værk kommer formodentlig kun en gang i hver generation, og man må derfor anbefale alle interesserede at anskaffe sig det.

E. Menne Larsen.

Estlands og Danmarks historie var engang i midelalderen knyttet sammen. Også senere var der forbindelse. Under frihedskampen 1918 ff. var der et dansk frivillig korps såvel som en ambulance i landet. Illustrationerne viser et par af de filatelistiske vidnesbyrd, som de har efterladt.

Kilde: Estonia Handbook.S.324 & 344.
Ill. er her reduceret med ca 33 %.

Noter til side 73 - 81.

1) Se Jens Engberg: Det slesvigske spørgsmål 1850 - 53. Aabenraa 1968. s.30 ff
Den dansk-tydske Krig 1848 - 50. udg. af Generalstaben I - III (cit. som krigen 1848-50), Bind III.(Kbh. 1880), s. 705.

2) Krigen 1848 - 50: III, s.741, 886 f.
Engberg: s. 38 f. -
Felix Schmeisser: Eine westschleswigsche Stadt in den Jahren 1848-51, (Husum 1914), s. 82 ff.
"Ausweisung aus Husum 1850" i "Die Heimat" 1919, s. 151 f. (samtidig beretning).
Johs. Jensen: Nordfriesland in den geistigen und politischen Strömungen des 19. Jahrhunderts (1797 - 1864). Neumünster 1961, s. 213.

3) H. Hjelholt: Sønderjylland under Treårskrigen. Et bidrag til den politiske Historie I - II. Kbh. 1959 og 1961.
I, s. 138 f, 143, 149, 165 f, 169 f, 222.

4) Hjelholt I, 225 f.; II, 186 f.
samme (ed): Sønderborgs Bys historie (1960) I, s. 271 f.

5) Om denne udvikling se: Hjelholt II, 56 ff. og 90 ff. NB. Denne bestyrelseskommission er ikke identisk med den, der sad i Sønderborg 1848 -50.

6) Hjelholt II, 232 ff., 277, ----- Johs. Jensen: s.194 f.
Esmarch: Das Herzogthum Schleswig und die Landesverwaltung zu Flensburg im Jahre 1850 (Berlin 1850) gengiver indlæggene fra Altonaer Mercur - Jfr. Ribe Stiftstidende 14. maj 1850.

7) Cirkulære af 14. april, anordning af 27. april, 1. og 15. maj; bek. af 22 sept. 1848 trykt i "Verordnungen und Verfügungen der Provisorichen Regierung der Herzogthümer Schleswig-Holstein"(Kiel 1849).
F. Olsen: Postvæsenet i Danmark 1848 - 73. (s. 76 - 81).

8) Verordnungen PR, s. 298 ff.
Omtalte bekendtgørelser m.v. er bl.a. trykt i Schleswig-Holsteinische Anzeigen 1849 og 1850.
1849, Stück 15, 17.

9) S-H Anzeigen 1849, Stück 38.
F. Olsen, anf. arb. s. 82, 86.

10) S-H. Anzeigen 1850, Stück 31, 34.

11) S-H. Anzeigen 1850, Stück 43, 48.
Amtsblatt für den Herzogthum Holstein, Departement der Finanzen, Abt. Postwesen, Stück 5 af 7. Febr. 1851.
Denne censur er nævnt i K.K. Wolter: Die Postzensur, Handbuch und Katalog Band I, s. 16 (med en linie).